

Yhteisöllisen asumisen kehittäminen -työryhmä

- Jäsenet: Mirva Salmela, Ranuan kunta/kunnanhallitus
Risto Niemelä, Ranuan kunta
Juha-Matti Sääskilahti, Ranuan vuokra-asunnot Oy
Eija Kokko-Petäjäjärvi, Ranuan Vanhusten ja Eläkeläisten Tukiyhdistys ry
Mikko Sarajärvi, Ranuan Vanhusten ja Eläkeläisten Tukiyhdistys ry
Anne Mattila, Lapin hyvinvointialue
Pia Sorvali, Ranuan kunta
- Lisäksi: Leena Hiltula, Vanhusneuvosto ja Anne-Mari Ahonen, Lapin hyvinvointialue
- Tavoite: laatia ja antaa kunnanhallitukselle selvitys yhteisöasumisen kehittämisestä 31.3.2024 mennessä, [kunnanhallituksen päätös 25.9.2024](#)
- Tausta-aineistona: [Ikääntyneiden asumisen kehittäminen Lapin hyvinvointialueella | Innokylä \(innokyla.fi\)](#)

Yleistä yhteisöllisestä asumisesta

Yhteisöllinen asuminen on hyvinvointialueen järjestämisvastuulla oleva sosiaalipalvelu, johon kuuluu palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelma ja hallintopäätös. Yhteisöllinen asuminen (SHL 21 b §) korvaa aiemman nk. tavallisen palveluasumisen. STM:n määritelmän mukaan se on esteetön ja turvallinen asumisyksikkö, jossa asiakkaan käytössä on tarpeita vastaava huoneisto. Tiloissa järjestetään myös sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa sekä muita asiakkaan tarvitsemia palveluja hänen asiakassuunnitelmansa ja siihen perustuvan päätöksen mukaisesti. Asuminen ja palvelut voidaan järjestää hyvinvointialueen omissa tiloissa tai ostopalveluna. Hyvinvointialue vastaa myös valvonnasta.

Yhteisöllisen asumisen merkitystä on avattu seuraavassa diassa; hyödyt ovat eri näkökulmista moninaiset. Palvelu on tarvelähtöistä, yksilöllistä tai/ja ryhmämuotoista. Yhdessä eläminen tukee asukkaiden hyvinvointia ja toimintakykyä. Kotihoidon ja muidenkin henkilöresurssien käyttö ao. asumisyksiköissä on tehokasta ja asiakkaallekin edullisempaa. Tilojen monimuotoinen toteutus ja muokattava käyttö mahdollistaisivat myös investointien kohderyhmän laajennuksen tai muutoksen.

Yhteisöllisen asumisen merkitys

- Vaikutus palvelurakenteeseen; kotihoidon ja ympärivuorokautisen palveluasumisen väliin sijoitettavia palveluja kehittämällä voidaan vaikuttaa iäkkäiden asiakkaiden hyvinvointiin ja toimintakykyyn ja siten siirtää raskaamman palvelun tarvetta.
- Jos yhteisöllisen asumisen toteuttamisessa onnistutaan hyvin, on mahdollista jatkossa ohjata ymp.vrk.palv.asumiseen asiakkaita, jotka oikeasti tarvitsevat 24/7 henkilöstön läsnäoloa (tarpeiden runsaus ja ennakoimattomuus)
- Välimuotoisella ratkaisulla voidaan vastata sellaisiin tarpeisiin, jotka eivät edellytä raskasta hoivaa ja huolenpitoa, vaan kuten yksinäisyyteen ja siitä johtuvaan turvattomuuteen, pelkoon ja ahdistukseen.
- Osa kh:n ja tukipalveluiden käynneistä on mahdollista järjestää yhteisöllisen asumisen asiakkaille ryhmämuotoisina palveluina (esim. ruokailu, osa sairaanhoidollisista toimista tai toimintakyvyn ylläpidosta)

(Lähde: STM, koulutusmateriaali iäkkäiden palveluiden uudistamisen II-vaihe, 22.11.2022)

Lapin hyvinvointialueella on vain yksittäisiä yksiköitä, joissa pystytään lain ja asetusten mukaan järjestämään yhteisöllistä asumista. Hyvinvointialueen sopeuttamisohjelmaa laaditaan parhaillaan ja käynnissä on myös palveluverkon määritykset toimialat leikkaavalla yhteistyöllä. Valtuusto päättää sopeuttamisohjelmasta 24.4.2024. Ohjelmassa tarkentunee hyvinvointialueen palveluverkko Lapissa, mahdolliset yhteisöllisen asumisen kehittämissuunnitelmat sekä yleisesti ottaen se, mitkä palvelut hyvinvointialue tuottaa itse ja mitkä palvelut on tehokkainta osaa.

Yhteisöllisen asumisen palvelumuoto on uusi ja hyvinvointialueen SAS-päätösten (selvitä-arvioi-sijoita) muotokin on niiden osalta vielä osin jäsentymätön. Yhteisöllistä asumista myönnetään asiakkaalle palvelutarpeen arviointiin ja hyväksyttyihin kriteereihin perustuen. Kriteerit on yhtenäistetty Lapissa.

Tilanne ja tulevaisuus Ranualla

Ikääntyneiden asumisen kehittäminen Lapissa -hankkeessa tehdyn selvityksen ja Lapin hyvinvointialueen laskelmien mukaan ikääntyneen väestön rakennuskanta, asuntojen määrä Ranualla on riittävä nyt ja jatkossa. Jonoja ei juurikaan ole ja paikan saa tarvittaessa nopeastikin. Asuntojen määrää on tarkasteltu seuraavassa kuvassa.

Asuntojen määrän tarkastelu

	Asuntoja v 2021	Paikkoja käytössä v 2021	Asuntoja v 2025	Asuntoja v 2030	Asuntoja v2040	
Ympäriyrk. oma	19	22	19	19	19	Rantakoti 19+2 intervallipaikkaa, Marjukka, joka kehitysvammaisten tehostetun palveluasumisen yksikkö 3 asukasta SHL:n mukaan sijoitettuna
Ympäriyrk. osto	40	40	40	40	40	Attendo Sisu Hoivakoti
Ympäriyrk. uusia	0	0	0	0	0	
Yhteensä ympäriyrk.	59	62	59	59	59	
Vanhustentalot	57	57	57	57	57	yhteisölliseen asumiseen muuttaminen?
						Aapontien tukasunto lyhytaikainen paikka 1kpl
Yhteensä:	57	59	57	57	57	

Kun arvioidaan ikääntyneen väestön peittävyyttä Ranualla, niin ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkatarve on vuonna 2030 on 54-55 asuntoa

Ranuan Rantakoti on ympärivuorokautista huolenpitoa ja hoitoa tarjoava ympärivuorokautinen palvelukoti. Rantakodissa on 19 paikkaa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja lisäksi 2 intervallipaikkaa (=lyhytaikaista hoitoa kotona asumisen tueksi). **Attendo Sisu** on tarkoitettu ikäihmisille, jotka tarvitsevat eritasoista hoivaa ja tukea asumisessa sekä päivittäisessä elämässä. Attendolla on 40 ympärivuorokautista ostopalvelupaikkaa. Vanhusten ja eläkeläisten tukiyhdistys ry:n **Senioriasunnoissa** (em. kuvassa vanhustentalo) on em. kuvasta poiketen 55 paikkaa; nämä vuokra-asunnot ovat järjestäytyneet Rantakodin yhteyteen.

Lapin hyvinvointialue ei ole suunnitellut tai rakentamassa uutta asuntokantaa Ranualle. Rantakodin saneeraukseen tai muuhun kehittämiseen ei ole konkreettisia suunnitelmia tai varattua rahoitusta. Kiinteistö on saneerattu ja sitä on laajennettu 2000-luvun alkupuolella. Ranualla ympärivuorokautista palveluasumista on enemmän ostopalveluna (Attendo) kuin omana tuotantona. Kiinteistöjen kunta huolettaa hyvinvointialuetta.

Kunnan näkökulmasta investointi uusiin kiinteistöihin tai olemassa olevien kiinteistöjen saneerauksen osarahoitukseenkaan osallistuminen ei ole mahdollista, koska kustannukset ovat korkeat. Kunnan lainakantaa ei voi määrättömästi kasvattaa ja investointien riskit ovat isot. Hyvinvointialueen tai mahdollisten muiden toimijoiden sitoutuminen pitkiin vuokrasopimuksiinkin on epävarmaa. Enempää asiakaspaikkojakaan ei ennusteiden mukaan tarvita, mutta osan niistä voisi saneerata yhteisöllisen asumisen paikoiksi ja keventää raskasta palvelurakennetta.

Hyvinvointialue tekee päätökset yhteisöllisen asumisen palvelun myöntämisestä asiakkaalle. Kunnalla ei ole prosessissa varsinaista roolia, mutta yhteistyötä tehdään mielellään tarpeen ja erityisesti asiakastarpeiden suuntaisesti. Lapin hyvinvointialueella Palveluohjaus vastaa asiakkuuksista ja myös SAS-päätöksistä. Hyvinvointialue ohjaa asiakkaita myös Senioriasuntoihin. Yhteisöllisen asumisen tarvetta tai kysyntää ei ole varsinaisesti kartoitettu asiakaskohderyhmältä, mutta tämä tullaan tekemään talouden sopeuttamisohjelman myötä.

Ranuan Rantakodin yhteydessä olevat Senioriasunnot, vanhusten vuokra-asunnot palvelevat kohderyhmää hyvin ja antavat mahdollisuuden asua itsellisesti pidempään. Kotihoito voi tarjonta Senioriasuntojen asukkaille tarvittaessa joustavasti yöaikaista hoitoa. Yhteisöllinen asuminen tukisi erityisesti heitä, joille asumismuoto olisi luonteva tuoden samalla turvallisuuden tunteen.

Ranuan Vanhusten ja Eläkeläisten Tukiyhdistys ry:n Senioriasunnoissa on alkamassa saneeraus. Asuntoja on taas vuokrattavissa vuonna 2025 ja vuokraus käynnistyy heti kun se on mahdollista tai joku nykyasukkaista luopuu vuokra-asunnostaan. Remontti on erittäin hyvä asia, mutta se tuonee painetta ympärivuorokautiseen palveluun. Yhdistyksellä ei ole kartoitettua tietoa asukkaiden tarpeista ja asukkaiden valintakriteereistä; sopimuksia tehdään Lapin hyvinvointialueen SAS-hoitajien ohjauksen perusteella. Yhdistyksen asiantuntijoiden arvion mukaan vanhusväestön määrä Ranualla kasvaa edelleen ja tarvetta on isohkollekin asuntokannalle seuraavat 15-20 vuotta.

Rantakodin, Senioriasuntojen ja kotihoidon yhteistyö toimii hyvin ja palvelukokonaisuus tuo ikäihmisille turvaa ja tarpeellisia palveluja, vaikkei yhteisöllisen asumisen kriteerit kaikilta osin täytykään. Asumisen ja erilaisten tukipalveluiden lisäksi tarjolla on yhteistä toimintaa. Lisäksi asukkaat voivat hyödyntää pihapiirissä tai lähetyvillä olevia liikuntapaikkoja ml. senioripuisto sekä kotaa ja osallistua yhteisiin tapahtumiin ja tilaisuuksin sekä ruokailla yhteisesti. Myös kunta, seurakunta sekä yhdistykset ja järjestöt ovat järjestäneet tilaisuuksia asukkaille. Hyvinvointialueen rahoitus on tiukilla, joten kaikki yhteistyö ja ideat sekä lahjoitukset ja muu rahoitus otetaan ilolla vastaan. Yhteisöllisyyttä edistävä toiminta edistää mielekästä arkea ja edistää toimintakykyä. Kunnan roolia terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä ei pidä unohtaa ja toiveena olisikin, että kunta voisi osana talousarvioprosessiaan varata yhteisöllisyyden edistämiseen ja arjen aktivointitoimenpiteisiin ja viriketoimintaan rahoitusta.

Sosiaali- ja terveysalan henkilöstön saatavuus on osin jo hankalaa Lapissa ja Ranualla. Lainsäädäntöä noudatetaan tiukasti henkilöstömitoituksen osalta ja siksi esim. Attendossa on ollut välillä 2-3 asiakaspaikkaa tyhjänä. Osaavan työvoiman saatavuuteen toivotaan panostettavan kunnan ja hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden yhteistyönä.

Hyvinvointialueen on järjestettävä palvelua asuinpaikasta huolimatta. Palvelu on kuitenkin edullisempaa ja kokonaistehokkaampaa kun ihmiset ovat lähempänä toisiaan. Kotona asumisen halu on tärkeä kuitenkin huomioida ja pohtia, mikä voisi helpottaa kotona asumista ja miten eri toimijat voisivat kotona asumista tukea. Millaista tukea arjesta selviytyminen vaatii ja miten sitä voidaan järjestää, kun asutaan kuntakeskuksen ulkopuolella. Turvallisempaa on asua lähellä muita, jolloin palvelutkin ovat saavutettavissa. Ranualla kotona asumista voisi tukea mahdollisuus tavata muita vapaamuotoisesti kahvitellen ja jutustellen yhteisessä tilassa, joka olisi tätä varten ikääntyneen ja muunkin väestön käyttöön osoitettu.